

การยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ

Raising the level of local government officials in conducting consumer protection work health products

ณธิป วิมุตติโกศล¹ เพ็ญพันธ์ พิระภิญโญ² และ ทวีศักดิ์ ไพรสุวรรณ³

วันรับ: 10 ตุลาคม 2565 วันแก้ไข: 20 พฤศจิกายน 2565 ยอมรับ: 15 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมความรู้ในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เพื่อทราบวิธีการดำเนินการยกระดับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามภารกิจที่ได้รับภารกิจกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งเป็นการต่อยอดจากงานวิจัยการศึกษาศาสนาการณและปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้าอบรมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ อบท. แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงาน

¹สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

²สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

³สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

สาธารณสุขจังหวัดในเดือน เมษายน พ.ศ. 2562 จำนวน 117 ราย ด้วยการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่และร้อยละ และส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 เทศบาล โดยเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล อย่างละ 5 เทศบาล ซึ่งเป็นเทศบาลที่ได้รับการอบรม และตอบแบบสอบถามในปีพ.ศ. 2564 ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมโดยรวมได้รับความรู้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นหลังการอบรม ที่ระดับนัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 และผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า เจ้าหน้าที่ อปท. มีความมั่นใจในการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมและ ฝึกปฏิบัติไปใช้จริงและการกระจาย ความรู้ในพื้นที่ของตนเองได้ ทั้งการตรวจอาหารและเครื่องสำอางในร้านชำในชุมชน ต่างๆในพื้นที่ ข้อค้นพบคือ การอบรมให้ความรู้เป็นเรื่องสำคัญคือ เป็นการถ่ายทอด ความรู้ในที่เดิม และขยายการทำงานเมื่อเขาย้ายไปดำรงตำแหน่งที่เทศบาลอื่นต่อไป

คำสำคัญ: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ สุขภาพ, การกระจายอำนาจ, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

Abstract

The objectives of this research were 1) to promote knowledge of health product consumer protection operations for local administrative organizations; 2) to determine how to conduct training to enhance operations of local government officials according to Decentralized missions from the Food and Drug Administration. It is a Mixed Methods Research Part 1: A quantitative research with data collection from the knowledge test before and after the workshop. The participants consisted of staff Specifically and representatives from the Provincial Public Health Office in April 2019, totaling 117 cases by descriptive data analysis. and part 2 was a qualitative research with in-depth interviews (purposive sampling) of 15 municipalities, five of which were municipalities such as city councils and sub-districts was training and answer the questionnaire in 2021. The results showed that the overall trainees received an average knowledge increase after the with a significance level of less than 0.05 and the results of in-depth interviews revealed that the local government officials were confident in applying the knowledge gained from training and practice to practice and disseminating knowledge in their own area both food and cosmetic inspections were carried out in grocery stores in various communities in the area. Therefore, training to educate is important. It is the transfer of knowledge in the original place. and expanding his work when he moves to another municipality.

Key words: Local government organizations, Health product consumer protection operations, Decentralization, The Food and Drug Administration

1. บทนำ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการวัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น (ประหยัดหงส์ทองคำ, 2526) ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิด และเข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเอง และมีสภาของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542) ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันเวลา หรือทันต่อความต้องการของประชาชนทั้งนี้งานคุ้มครองผู้บริโภคเป็นงานหนึ่งที่หากราชการท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ดีทันเวลา จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครอง ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552

ปีพ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดกรอบภารกิจที่จะดำเนินการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของพรบ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ไว้ 4 ภารกิจ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2556)

1. การผลิตสื่อ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ
2. การเสริมสร้างศักยภาพผู้บริโภคทั้งด้านความรู้ในการบริโภคและเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม
3. การสร้างและขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ (คปส.) ของผู้บริโภคในท้องถิ่น
4. การตรวจสอบติดตามคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในสถานที่จำหน่ายตามที่ระบุใน พ.ร.บ. แต่ละประเภท

ซึ่งภารกิจดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการมาแล้วในระหว่าง ตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึง สิงหาคม พ.ศ.2561 ณีปี วิมุติโกศล และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาใน 4 ภารกิจ ทั้งนี้ ในภารกิจที่ 4 คือ การตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ผลิตภัณฑ์สุขภาพในสถานที่จำหน่าย ยังดำเนินการได้น้อยโดยเฉพาะเรื่องการค้าเนคตีและการดำเนินการตามบทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ เนื่องจากขาดความรู้และทักษะ ดังนั้น ในการศึกษาค้างนี้จึงเป็นการศึกษาที่ต่อยอดมาจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งนี้ ในการศึกษาค้างนี้จึงมุ่งเน้นในการให้ความรู้และเป็นการฝึกปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ อปท. และเจ้าหน้าที่ สธ.จังหวัด ได้นำทักษะไปใช้ในการตรวจสอบด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในพื้นที่ของตนเองได้ โดยผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ อันจะเป็นการส่งเสริมความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการอบรมเชิงปฏิบัติการและทำให้ทราบถึงการกำหนดวิธีการดำเนินการอบรมยกระดับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. เพื่อทราบวิธีการดำเนินการอบรมยกระดับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้รับประโยชน์ต่อท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศในการส่งเสริมความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้สามารถนำไปตรวจคุณภาพอาหารและการตรวจร้านค้าและการกระจายความรู้ไปยังชุมชนต่างๆ ให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้ได้ทราบสถานการณ์การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และทำให้

ทราบถึงวิธีการอบรมยกระดับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รวมทั้งทำให้มีข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ดีต่อไป

4. สมมติฐานและกรอบแนวคิดการศึกษา

สมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้เข้ารับการอบรม (เจ้าหน้าที่ อปท. และเจ้าหน้าที่ สธ.จังหวัด) ได้รับความรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น หรือ

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$$

ทั้งนี้กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงระบบตามหลักแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) คือ

Input หมายถึง ปัจจัยนำเข้า หรือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ

Process หมายถึง กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจที่ได้รับการกระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

Output หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ

Impact หมายถึง ผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังได้วิเคราะห์บริบท (Context) ในการดำเนินโครงการนี้ด้วย

5. แนวคิดและทฤษฎี

ด้วยโครงการนี้เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยจึงได้อาศัยแนวคิดของการประเมินโครงการ (Evaluation) ก่อนและหลัง เพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามคำเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นกระบวนการที่ใช้วัดความสำเร็จของโครงการ รวมถึงการประเมินยังทำให้ผู้ดำเนิน

โครงการทราบจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินการ ที่สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงในการดำเนินงานต่อไปได้ สำหรับวิธีการประเมินมีด้วยกันหลายรูปแบบ โดยรูปแบบที่เป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับรูปแบบหนึ่งก็คือ “CIPP Model” ซึ่งพัฒนาโดย แดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D, 2003) โดยมีแนวทางสำคัญคือการแบ่งแยกบทบาทการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารโครงการออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอข้อมูลให้กับฝ่ายบริหาร ขณะที่ฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งแยกนี้ทำขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาอคติในการประเมิน ซึ่งผู้บริหารโครงการอาจประเมินเข้าข้างตนเอง ทั้งนี้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ตามตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model”

6. วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมภารกิจกระจายอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้เข้าอบรมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ อปท. จำนวน 66 คน แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจำนวน 51 คน ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2562 รวมเป็นจำนวน 117 ราย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่และร้อยละ และส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 เทศบาล โดยเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล อย่างละ 5 เทศบาล ซึ่งเป็นเทศบาลที่ได้รับการอบรมฯ และตอบแบบสอบถามในปีพ.ศ. 2564

7. ผลการศึกษา

7.1 ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ประกอบด้วย ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมภารกิจกระจายอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการ

อาหารและยา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการตามโครงการส่งเสริมภารกิจกระจายอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาให้แก่อปท. ในวันที่ 22-23 เมษายน พ.ศ. 2562 ผู้เข้าอบรมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อปท. จำนวน 66 ราย แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อเป็นต้นแบบให้อปท. ในแต่ละจังหวัด โดยการให้ความรู้ในการดำเนินงาน คบส. เทคนิคการตรวจสอบสารปนเปื้อนฉลากและโฆษณาในผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องสำอาง ณ สถานที่จำหน่าย และแบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการตรวจสอบผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องสำอาง ณ สถานที่จำหน่าย ทำการเก็บข้อมูลการทำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมฯ (โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเข้ารับการอบรมด้วย) โดยมีตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน 51 ราย รวม จำนวน 117 ราย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ร้อยละ และการทดสอบทางสถิติ

ผลการศึกษา พบว่าการทดสอบคะแนนก่อนและหลังการอบรมในภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ประกอบไปด้วย กทม. เมืองพัทยา เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล จำนวน 66 คน มีผลคะแนนก่อนการอบรม 13.73 คะแนน และหลังการอบรม มีคะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 18.02 คะแนน และในส่วนของเจ้าหน้าที่ สสจ. มีผลคะแนนก่อนการอบรม 16.17 คะแนน และหลังการอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 17.26 คะแนน หากนำมาเฉลี่ยคิดเป็นภาพรวมจะพบว่า ก่อนการอบรมผู้เข้าอบรมได้ 14.29 คะแนน และหลังการอบรมมีคะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 17.92 คะแนน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคะแนนก่อนและหลังการอบรม

หน่วยงาน/ ตัวแปร	จำนวน	คะแนน pre-test (เต็ม=20)	คะแนนpost test (เต็ม=20)	P-value ก่อน-หลัง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	66 (43)	13.73	18.02	<0.001*
- กทม.	4 (2)	13.5	19.5	
- เมืองพัทยา	1 (1)	15	20	
- เทศบาลนคร	11 (6)	15.67	17.83	
- เทศบาลเมือง	30 (20)	13.25	19.10	
- เทศบาลตำบล	20 (14)	14.15	16.62	
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	51 (29)	16.17	17.26	<0.001*
ภาพรวม	117 (72)	14.29	17.92	<0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ที่มา: การอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯ

เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ โดยการทดสอบค่า P-value ในภาพรวม เจ้าหน้าที่ สสจ. และเจ้าหน้าที่เทศบาล พบว่า <math><0.001</math> ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า ปฏิเสธ H_0 แต่ยอมรับ H_1 หมายความว่า การอบรมมีผลต่อความรู้ที่เพิ่มขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยเจ้าหน้าที่ อปท. และ เจ้าหน้าที่ สสจ. จังหวัด ได้รับความรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น ส่วนการอธิบายการทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น จะสามารถอธิบายด้วยการศึกษาเชิงคุณภาพ นั่นคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลต่างๆ ที่จะเป็นตัวแทนในการศึกษาคั้งนี้

นอกจากนี้ในปีพ.ศ.2564 กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น (กอง คบ. 2564) ได้สำรวจข้อมูลผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ (คบส.) ของเทศบาล ปีพ.ศ. 2564 ซึ่งกอง คบ. ได้รับรายงานผลการดำเนินงานจำนวน 837 แห่ง จากเทศบาลทั่วประเทศ จำนวน 2,472 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.86 พบว่ามีการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในภารกิจที่ 4 : การตรวจสอบติดตามคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในสถานที่จำหน่ายตามที่ระบุใน พ.ร.บ.แต่ละประเภท เป็นจำนวนมาก ถึงร้อยละ 45.16 โดยมีรายละเอียดผลการดำเนินงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของ อปท. ตามภารกิจ

การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ	เทศบาลที่มีการดำเนินงาน	
	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
ภารกิจที่ 1	391	46.71
ภารกิจที่ 2	241	28.79
ภารกิจที่ 3	305	36.44
ภารกิจที่ 4	378	45.16
ครบทั้ง 4 ภารกิจ	129	15.41

ที่มา: กอง คบ. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564

7.2 ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 เทศบาล โดยเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล อย่างละ 5 เทศบาล ซึ่งเป็นเทศบาลที่ได้รับการอบรม และตอบแบบสอบถามในปีพ.ศ.2564 ผู้เข้าร่วมอบรมให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นไปในทางเดียวกันว่า เป็นการอบรมที่มีประโยชน์มาก จำได้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในหน้าที่ได้จริง ดังนี้ รายละเอียดการสัมภาษณ์คือ

“เป็นการอบรมที่ดีมาก ได้อัปเดตความรู้ การให้ความรู้ในส่วนของอาหารและเครื่องสำอางเป็นเรื่องที่ดีได้นำไปใช้ ต้องการให้เพิ่มเรื่องผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพิ่มเติม ได้แก่ เครื่องมือแพทย์ยา และสมุนไพร การฝึกปฏิบัติการในห้องประชุมดีแล้ว เพราะ ช่วง Covid ถ้ามีเวลาได้ออกพื้นที่ก็จะดี มีศูนย์บริการของ สธ.ครอบคลุมประชาชน ตรวจและให้ความรู้ด้านยาด้วย” (ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลนคร)

“มีประโยชน์มาก เป็นเครื่องมือในการทำงาน คู่มือดีอยู่แล้วไม่ต้องปรับปรุง แต่ควรเพิ่มประเภทผลิตภัณฑ์ และต้องการให้เพิ่มเรื่องผลิตภัณฑ์อื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ยาและสมุนไพร ในเล่มคู่มือ คู่มือยังใช้อยู่ใช้บ่อย เปิดใช้บ่อย พบปัญหา แนะนำก่อน ไม่ได้จับ หลังจากนั้นไปสุ่มตรวจก็ไม่มีแล้ว เพราะร้านเขาก็ไม่ทราบว่ามีการอันตราย คู่มือมีประโยชน์มาก เป็นเครื่องมือในการทำงาน คู่มือใช้ได้จริง” (ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง)

“การเชิญอบรมควรเชิญทั้ง 2 สาย คือสายสุขภาพ และสายเภสัชกร เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่สนง.อย.ดูแลมีหลากหลาย จะได้ตรงกับการทำงาน นำมาปฏิบัติงานได้เลย”(ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง)

“ตรวจร้านค้าทุก 3 เดือนตรวจเอง การอบรมดีมาก จำเป็น โดยเฉพาะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้มีวิสัยทัศน์ เราได้ทราบ case เมื่อเกิดเหตุการณ์ เหมือน/ใกล้เคียงกัน สามารถนำมาปรับใช้ปฏิบัติได้”(ตัวแทนเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล)

8. อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การอบรมมีผลต่อความรู้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มเจ้าหน้าที่ อปท. และ สสจ. โดยมีคะแนนหลังการทดสอบที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการอบรมเชิงปฏิบัติการในการส่งเสริมความรู้การคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้สามารถนำไปตรวจคุณภาพอาหารและการตรวจร้านค้าและการกระจายความรู้ไปยังชุมชนต่างๆ ให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของคะแนนหลังการอบรมอย่างมีนัยสำคัญดังกล่าว สามารถอธิบายได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้เข้ารับการอบรมเห็นว่าเป็นการอบรมที่มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยการศึกษาสามารถวิเคราะห์ตามแนวคิด CIPP Model ได้ดังนี้คือ

การวิเคราะห์บริบท (Context) จะเห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีการดำเนินงานในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพตาม 4 ภารกิจข้างต้น ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ อปท. และ เจ้าหน้าที่ สสจ. การอบรมจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทั้งในเรื่องความรู้เรื่องอาหารและเครื่องสำอาง จากผลการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ตาม CIPP Model ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จจากการอบรมได้ดังนี้คือ

ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการและคู่มือการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพรวมไปถึงตัวแทนเจ้าหน้าที่ อปท. และเจ้าหน้าที่ สธ.จังหวัด

กระบวนการ (Process) คือ วิธีการถ่ายทอดความรู้และการฝึกปฏิบัติ
ในระหว่างการอบรม

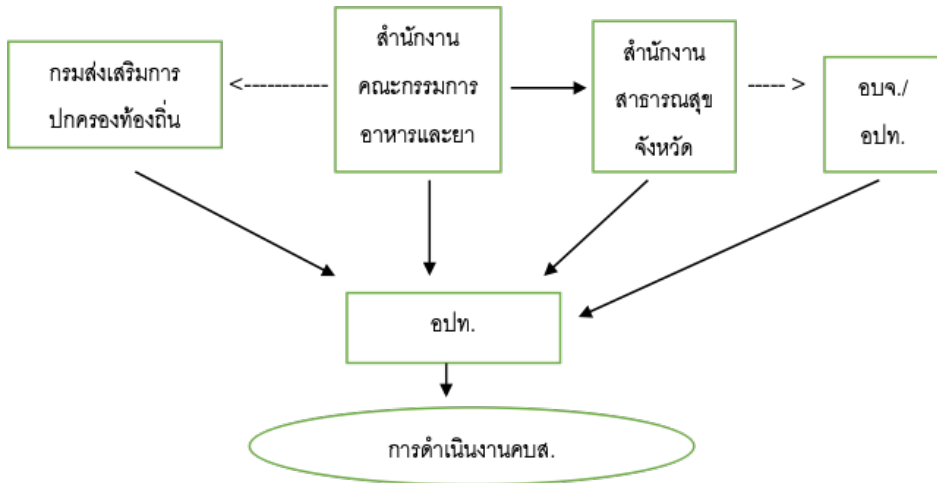
ผลลัพธ์ที่ได้ (Output) คือ ความรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ผลผลิตหรือผลกระทบ (Impact) คือ การนำความรู้ไปตรวจร้านชำในพื้นที่และ
ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องอาหารและเครื่องสำอางได้

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่า ในการอบรมนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์
ข้อที่ 1 คือ การเพิ่มความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นจากการอบรมเชิงปฏิบัติการในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งอยู่บน
พื้นฐานแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคควรจะได้บริโภคสินค้าหรือบริการที่มีมาตรฐานและปลอดภัย
ตามมาตราฐานและอาจเป็นการเพิ่มศักยภาพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และ
รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นมีความรู้และสามารถนำไปใช้อธิบาย
แก่ประชาชนให้ปลอดภัยและมีสุขภาพที่ดีที่ย่อมส่งผลต่อชีวิตที่เป็นสุขของประชาชน
ในชุมชน

นอกจากนี้จากผลความสำเร็จในการอบรมยังได้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า
ด้วยกระบวนการทำงานหรือวิธีการดำเนินการอบรมยกระดับการดำเนินงานของ
เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับการ
กระจายอำนาจจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นั่นก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะ
ทำให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการดำเนินงานนั้นจะต้องประกอบไปด้วย
การประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งจะเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลว่าด้วย
การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน โดยการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค
ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม
(ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือ
กระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ความเอื้ออาทร
ต่อกันภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network)
ตามบริบทของสังคมที่ที่มีความเอื้ออาทรและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันรวมถึงการ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เครือข่ายดังกล่าวจะประกอบไปด้วย องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น (อบจ./เทศบาล) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานสาธารณสุข

จังหวัด ซึ่งทั้งหมดเป็นการร่วมกันดำเนินการเป็นเครือข่ายและการส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานของคปส.แต่ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดก็คือชุดข้อมูลและคู่มือความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่จะเป็นตัวเริ่มต้นให้หน่วยงานต่างๆเอาใช้ในเครือข่ายและพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ที่มา: การสังเคราะห์ของผู้วิจัย (ณธิป วิมุตติโกศล) , 2565

9. สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ผู้เข้ารับการอบรม (เจ้าหน้าที่ คปส. และ เจ้าหน้าที่ สธ.จังหวัด) ได้รับความรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารและเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น โดยสามารถนำความรู้ที่ได้ฝึกปฏิบัติในการอบรมไปขยายผลและปฏิบัติงานในพื้นที่ของตนได้จริง โดยผู้เข้ารับการอบรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของคปส. มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานตามภารกิจการกระจายอำนาจของของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพิ่มขึ้นได้เทียบเคียงกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในส่วนภูมิภาค

บทสรุปของโครงการนี้คือ ควรมีการดำเนินการอบรมและขยายพื้นที่ในการอบรมเพิ่มขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ คปส. และเจ้าหน้าที่ สธจ. ได้รับความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

ต่อไป โดยจะเป็นการยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงาน
คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ส่วนด้านวิธีการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค
ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพโดย

1. สนง.อย.จัดอบรมฯหรือ ประสานดำเนินการร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่น (สถ.) เพื่อยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานคุ้มครอง
ผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพทั่วประเทศ
2. สนง.อย.สนับสนุน สนง.สสจ.ในการจัดอบรมฯ หรือ สนง.สสจ.ประสาน
ดำเนินการร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด /อปท. เพื่อยกระดับเจ้าหน้าที่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพภายใน
จังหวัด

10. ข้อค้นพบจากการวิจัย

บางหน่วยงานท้องถิ่น(อปท.) ที่บุคลากรย้ายไปที่อื่น แต่บุคลากรที่ยังอยู่ที่
ได้ดำเนินการร่วมกันก็ยังดำเนินการอยู่ ดังนั้นการอบรมให้ความรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญ
เป็นการถ่ายทอดความรู้ในที่เดิม และขยายการทำงานเมื่อเขาย้ายไปดำรงตำแหน่งที่
เทศบาลอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณธิป วิมุตติโกศล และคณะ. (2562). การศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. *วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 15(2), 39-50.
- ประหยัด หงส์ทองคำ. (2526). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542* สืบค้นจาก <https://docs.google.com/file/d/0B0QqZeoMeRdmUTBmTGJ1NVVxczA/>
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2557). *การพัฒนารูปแบบและแนวทางการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น.
- Stufflebeam, D. (2003). *The CIPP model of evaluation*. In T. Kellaghan, D. Stufflebeam & L. Wingate (Eds.), *Springer international handbooks of education: International handbook of educational evaluation*.